

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002688

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 04-07-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бухтоярова Валерія Вадимівна

2. Valeriia V. Bukhtoiarova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2994-5097

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 46065 Правознавство

Дата захисту: 03-10-2025

Спеціальність за освітою: Право

Місце роботи здобувача: Херсонська обласна прокуратура

Код за ЄДРПОУ: 04851120

Місцезнаходження: вул. Михайлівська, Херсон, 73025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Офіс Генерального прокурора

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10158

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.77.51, 10.77.91, 10.77.15, 10.77.23

Тема дисертації:

1. Незаконна експлуатація людини: питання кваліфікації та компаративістики
2. Illegal Exploitation of a Person: Issues of Qualification and Comparative Analysis

Реферат:

1. Бухтоярова В.В. Незаконна експлуатація людини: питання кваліфікації та компаративістики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Херсонський державний університет, Івано-Франківськ, 2025. У дисертаційному дослідженні проведено комплексний історико-правовий огляд становлення кримінально-правової заборони експлуатації людини в європейському правовому просторі та визначено її безпосередній вплив на формування змісту кримінального законодавства України. Обґрунтовано, що положення чинного Кримінального кодексу України є похідними не лише від усталених міжнародних стандартів у сфері прав людини, а й від глибинних гуманістичних засад континентальної правової традиції, яка інституціоналізувалася у поствоєнній Європі внаслідок реакції на масові злочини тоталітарних режимів, системне поневолення людей, примусову працю та геноцид. Доведено, що сучасне кримінальне законодавство України не забезпечує належного правового охоплення новітніх форм експлуатації людини, які виникають в умовах міжнародного збройного конфлікту, у ситуаціях правового вакууму на тимчасово

окупованих територіях, а також у зв'язку з масштабними депортаціями та системною ізоляцією цивільного населення. Встановлено, що чинні кримінально-правові конструкції здебільшого відтворюють універсальні моделі, які не враховують особливості гібридного насильства, структурної вразливості жертв та новітніх способів посягання на людську гідність у контексті сучасних збройних конфліктів. У межах дисертаційного дослідження вперше запропоновано модель відмежування «законної» та «незаконної» експлуатації в кримінально-правовому дискурсі. Сформульовано нове тлумачення понять «усвідомлена згода», «інформована згода» та «добровільна згода» у площині кримінального права з урахуванням стандартів Європейського суду з прав людини, актів міжнародного гуманітарного права та рекомендацій спеціалізованих механізмів Організації Об'єднаних Націй. Доведено, що формальна згода особи на вчинення дій, які мають ознаки експлуатації, не може визнаватися юридично релевантним у випадках системного тиску, соціально-економічної уразливості або перебування під контролем сторін, які беруть участь у веденні збройного конфлікту. Вперше в українській юридичній науці сформульовано поняття «кіберексплуатація людини» як окремої форми кримінально караного діяння, що реалізується з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, включно з технологіями штучного інтелекту, та спрямоване на поневолення особи, встановлення над нею контролю, приниження її гідності або втягнення в діяльність, вигідну для правопорушника. Обґрунтовано, що в умовах цифровізації соціального простору, зростання впливу алгоритмізованих систем і платформ на поведінку особи, класичні норми кримінального права виявляються недостатніми для ефективного реагування на новітні форми експлуатації. Проведений аналіз чинного Кримінального кодексу України засвідчив відсутність належної нормативної конструкції, що дозволяла б кримінально-правовими засобами протидіяти явищу кіберексплуатації. Наявні норми, зокрема стаття 149 «Торгівля людьми» та стаття 154 «Примушування до вступу в статевий зв'язок», охоплюють лише частину можливих проявів експлуатації у фізичному чи психосоціальному вимірах, не враховуючи специфіки віртуального середовища, опосередкованого цифровими технологіями. На цій підставі в дисертації запропоновано виділення кіберексплуатації як самостійного складу кримінального правопорушення, що вимагає криміналізації в межах Особливої частини кримінального кодексу України. Вперше розроблено цілісну типологію кіберексплуатації за низкою змістовних критеріїв, таких як: 1) мета впливу (економічна вигода, контроль, репутаційне знищення, примус до певної поведінки); 2) характер контролю (безперервне спостереження, втручання у цифрову ідентичність, блокування ресурсів); 3) цифрове середовище впливу (соціальні мережі, платформи обміну повідомленнями, генератори глибоких фейків, штучний інтелект, хмарні сховища тощо). Дисертація становить цілісну авторську концепцію кримінально-правової протидії експлуатації людини в умовах збройного конфлікту, яка є новою для української юридичної науки та не має прямих аналогів у попередніх наукових напрацюваннях. У межах цієї концепції запропоновано оригінальні правові підходи, понятійні дефініції, методологічні принципи та структурні рішення, спрямовані на подолання нормативної фрагментації у сфері регулювання правопорушень, пов'язаних з експлуатацією людини. Запропоновані положення не лише розширюють змістовне поле наукового розуміння феномену експлуатації, але й формують концептуальну та нормативну базу для реформування кримінального законодавства, модернізації кваліфікаційних підходів, розробки спеціалізованих методик розслідування, впровадження новітніх алгоритмів слідчої, прокурорської та судової діяльності.

2. Bukhtoiarova V.V. *Illegal Exploitation of a Person: Issues of Qualification and Comparative Analysis*. – Qualification scientific work as a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 08 "Law" under specialty 081 "Law". Kherson State University, Ivano-Frankivsk, 2025. This dissertation presents a comprehensive historical and legal review of the formation of criminal law prohibitions against human exploitation within the European legal space and identifies their direct influence on the development of the criminal legislation of Ukraine. It is substantiated that the provisions of the current Criminal Code of Ukraine are derived not only from established international human rights standards but also from the profound humanitarian foundations of the continental legal tradition, which institutionalized in post-war Europe in response to the mass crimes of totalitarian regimes, systemic enslavement of people, forced labor, and genocide. It is demonstrated that the modern criminal legislation of Ukraine does not adequately cover the newest forms of human exploitation

arising during international armed conflicts, in situations of legal vacuum in temporarily occupied territories, as well as in connection with large-scale deportations and systemic isolation of civilians. It is established that the current criminal law constructions predominantly replicate universal models, without taking into account the specifics of hybrid violence, structural vulnerability of victims, and new methods of infringing human dignity in the context of contemporary armed conflicts. Within the framework of this dissertation, a model for distinguishing between "lawful" and "unlawful" exploitation in criminal law discourse is proposed for the first time. New interpretations of the concepts of "conscious consent," "informed consent," and "voluntary consent" are formulated, considering the standards of the European Court of Human Rights, instruments of international humanitarian law, and recommendations of specialized UN mechanisms. It is proven that formal consent to actions with characteristics of exploitation cannot be considered legally relevant in cases of systemic pressure, socio-economic vulnerability, or control by parties involved in armed conflict. For the first time in Ukrainian legal science, the notion of "cyber exploitation of human beings" is introduced as a distinct form of criminal offense carried out through information and communication technologies, including artificial intelligence, aimed at subjugating an individual, establishing control over them, humiliating their dignity, or coercing into behavior beneficial to the perpetrator. It is argued that in the era of digitalization and algorithmic governance, classical norms of criminal law are insufficient for addressing these emerging threats. An analysis of the current Criminal Code of Ukraine reveals the absence of a normative framework capable of effectively countering cyber exploitation. Existing articles, such as Article 149 ("Human trafficking") and Article 154 ("Compulsion to sexual intercourse"), only partially address physical or psychosocial manifestations of exploitation and do not consider the specifics of digital environments mediated by technological platforms. Therefore, the dissertation proposes the identification of cyber exploitation as an independent criminal offense requiring criminalization within the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. For the first time, a comprehensive typology of cyber exploitation has been developed based on several substantive criteria: 1) purpose of influence (economic gain, control, reputational destruction, coercion into certain behavior); 2) nature of control (continuous surveillance, interference with digital identity, resource blockage); and 3) digital environment (social networks, messaging platforms, deepfake generators, artificial intelligence, cloud storage, etc.). This classification enables both the structuring of the phenomenon and the conceptual foundation for defining qualifying elements of the offense. The dissertation presents an original conceptual model of criminal law response to human exploitation during armed conflict, offering doctrinal innovations, terminological definitions, methodological principles, and structural solutions aimed at overcoming regulatory fragmentation and modernizing the criminal law system.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Gatseliuk V., Strelbitska L., Herasymchuk O., Pavlyshyn A., Khrystiuk V. The influence of religion on the norms of criminal law and process: an international-comparative study // Amazonia Investiga. 2021. Vol. 10, No. 42. P. 226–235.
- Сотула О. С., Христюк В. В. Загальна порівняльна характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із експлуатацією людини за Кримінальними кодексами України та Республіки Польща // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 9. С. 349–353.

- Христюк В. В. Використання особи в умовах збройного конфлікту як різновид експлуатації людини: питання кваліфікації // Право і безпека. 2023. № 9. С. 357–363.
- Христюк В. В. Поняття та кваліфікаційні ознаки кримінального правопорушення «кіберексплуатація людини» // Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 3. С. 378–381.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U006817

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сотула Олександр Сергійович
2. Oleksandr S. Sotula

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4633-4500

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Павленко Тетяна Анатоліївна
2. Tetiana A. Pavlenko

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6019-1086

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іванова Вероніка Петрівна

2. Veronika P. Ivanova

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1641-246X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Одеська юридична академія"

Код за ЄДРПОУ: 20933314

Місцезнаходження: Фонтанська дорога, Одеса, 65009, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шкута Олег Олегович

2. Oleg O. Shkuta

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0395-5710

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський державний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571570

Місцезнаходження: вул. Успенська, Одеса, 65014, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гладенко Олександр Миколайович

2. Oleksandr M. Hladenko

Кваліфікація: к.ю.н., доц., 12.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5864-420X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Стратонов Василь Миколайович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Стратонов Василь Миколайович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Воропай Наталія Анатоліївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна